

Ska det heta servicestig, servicekedja eller serviceväg? Så arbetar ett expertteam kring termer på svenska i Finland

Linn Karlsson & Rut Nordlund-Spiiby

I vårt anförande på Nordterm 2023 presenterade vi den svenska termgruppens arbete inom det nationella expertnätverket Toimia i Finland, ett nätverk som samordnas av Institutet för hälsa och välfärd (THL). Syftet med nätverket är att förenhetliga och utveckla mätningen och bedömningen av funktionsförmåga i Finland. Termgruppen som finns i anslutning till nätverket arbetar för att terminologin kring funktionshinder och hälsa och välfärd ska vara enhetlig, begriplig och modern i lag- och förvaltningspråk.

Behov av att diskutera översättningar

Den svenska termgruppen inom Toimia grundades 2018. Behovet av en termgrupp inom området med termsamarbete över språkgränserna (finska-svenska) uppstod vid den tidpunkten i samband med en översättning av THL:s ”Handbok om funktionshinderservice”¹. Handboken är ett praktiskt redskap för personer som arbetar inom funktionshinderområdet, och finns på webben på både finska och svenska. I webbhandboken publiceras kontinuerligt nya texter på finska som sedan översätts till svenska. Eftersom allt innehåll i handboken översattes till svenska, uppstod ett behov av att diskutera översättningen av termer inom funktionshinderområdet.

Terminologin ska avspegla rådande syn på funktionshinder

Finland har två nationella huvudspråk, finska och svenska. Lagar och förordningar skrivs först på majoritetsspråket finska och översätts därefter till svenska. En reform av funktionshinderservicelagstiftningen har varit på gång under tio års tid i Finland. Detta har lett till att den svenska termgruppen också diskuterat aktuella termer som ingår i lagpaketet.

---

1 Handbok om funktionshinderservice, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
(<https://thl.fi/sv/publikationer/handbocker/handbok-om-funktionshinderservice>)

Synen på funktionshinder och funktionsnedsättning har förändrats både politiskt och juridiskt gällande rättigheter för personer med funktionsnedsättning. Eftersom Finland är en medlemsstat i FN och EU har man förbundit sig till att tillgodose samtliga mänskliga rättigheter samt grundläggande friheter och rättigheter för personer med funktionsnedsättning. FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning undertecknades i Finland år 2007 och ratificerades 2016². Inom det politiska arbetet i dag poängteras rättigheter, jämlikhet, delaktighet och tillgänglighet för personer med funktionsnedsättning.

Parallellt med den politiska utvecklingen har också språkbruket förändrats. I vissa av de äldre lagarna inom funktionshinderområdet i Finland används dock fortfarande termer som kan anses vara problematiska i dagens samhälle med tanke på personer med funktionsnedsättning.

Ett exempel på detta är att termen *utvecklingsstörd* (som motsvarar finskans *kehitysvammainen*) används i finsk lagtext för en person med intellektuell funktionsnedsättning. I Sverige rekommenderas *person med intellektuell funktionsnedsättning* i stället för *utvecklingsstörd*.

Termen *utvecklingsstörd*, som finns i den gamla lagen om service och stöd på grund av handikapp³ kommer alltså finnas kvar i den nya funktionshinderservicelagen⁴ som träder i kraft den 1 januari 2025 i Finland. Vi i svenska termgruppen förespråkade termen *intellektuell funktionsnedsättning*, men på grund av juridisk-tekniska orsaker som vi inte går närmare in på här, kommer den gamla termen att följa med i den nya lagen.

I det finska språket saknas även en motsvarighet till termen *funktionsvariation*, som är en etablerad term i Sverige. Därför finns inte heller den med i den svenska översättningen av lagen om funktionshinderservice i Finland.

Termarbete på två språk en styrka

Svenska termgruppen Toimia är en mångprofessionell referensgrupp till översättare, experter, jurister, språkvårdare, terminologer och laggranskare inom offentlig förvaltning i Finland, som i sina olika yrkesroller kan behöva hantera frågor om terminologi kring funktionshinder.

Termgruppen utreder aktuell terminologi, diskuterar definitions- och över-

2 *Handbok om funktionshinderservice*, Institutet för hälsa och välfärd (THL)
<https://thl.fi/sv/publikationer/handbocker/handbok-om-funktionshinderservice/funktionshinder-i-samhallet/funktionshinder-och-funktionsnedsattning>

3 *Lag om service och stöd på grund av handikapp (380/1987)*
<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1987/19870380>

4 *Lag om funktionshinderservice (675/2023)*
<https://finlex.fi/sv/laki/alkup/2023/20230675>

sättningsproblem och tar ställning till termernas ändamålsenlighet. Termgruppen grundades för att skapa en enhetlig terminologi på svenska för de begrepp inom området funktionsförmåga som används på finska.

I termgruppen ingår experter från statsrådets kansli, justitieministeriet, social- och hälsovårdsministeriet, Institutet för hälsa och välfärd, Folkpensionsanstalten, Institutet för de inhemska språken, Svenska social- och kommunalhögskolan vid Helsingfors universitet och välfärdsområdesbolaget Hyvil.

Det är viktigt med en konsekvent, genomarbetad och enhetlig terminologi inom funktionshinderområdet på svenska, och detta behov i samhället har termgruppen som sitt ansvar att utreda. När gruppen träffas pratas både finska och svenska. Detta är en styrka, eftersom man därigenom kan diskutera termernas innebörd på båda språken, med syftet att få fram den exakta svenska motsvarigheten.

Ska det heta servicestig, servicekedja eller serviceväg? Det är både rubriken till den här texten och till ett anförande på konferensen Nordterm 2023. Frågan beskriver behovet av att på svenska hitta ett idiomatiskt uttryck för den finska termen *palvelupolku*, som handlar om service- och vårdprocessen inom funktionshinderområdet. Exemplet återspeglar diskussioner som förs i termgruppen.

Planer på egen ordlista

Det finns som sagt en bred expertis inom termgruppen Toimia, med syftet att göra arbetet mer effektivt och systematiskt, och att bli bättre på att sprida terminologiskt material till översättare och andra som arbetar med språk inom funktionshinderområdet, till exempel medier och utbildningsanordnare.

Termgruppen har som målsättning att ge ut en egen ordlista i framtiden. En sammanhängande terminologi gynnar alla som arbetar inom detta område, och samarbetet inom denna mångprofessionella expertgrupp kan främja detta.

Summary

The Swedish Terminology Group, operating within the national expert network Toimia in Finland, is coordinated by the Finnish Institute for Health and Welfare. This terminology group is a forum for translators, experts, lawyers, language advisers, terminologists, and legislative editors in public administration, engaging with terminology in the disability field. The official languages of Finland are Finnish and Swedish. Laws and regulations are initially drafted in the majority language Finnish and then translated into Swedish.

The group examines, discusses and provides recommendations on the use of terminology in Swedish in Finland. The emphasis is on the importance of employing coherent terminology in the disability field. Effective coordination surrounding term work is crucial, necessitating collaboration among experts in the field.

Referenser

Institutet för hälsa och välfärd. Handbok om funktionshinderservice. Hämtat 29.9.2023 <https://thl.fi/sv/web/handbok-om-funktionshinderservice>

Institutet för hälsa och välfärd. Nätverket Toimia. Hämtat 29.9.2023 <https://thl.fi/sv/web/funktionsformagan/databasen-toimia/natverket-toimia>

Lag om service och stöd på grund av handikapp 380/1987 (Finlex). Hämtat 29.9.2023 <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1987/19870380>

Lag om funktionshinderservice 675/2023 (Finlex). Hämtat 29.9.2023 <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2023/20230675>

Författare

Linn Karlsson är sakkunnig i svensk aktualitetsöversättning vid statsrådets kansli i Finland och ordförande för svenska termgruppen Toimia.

Rut Nordlund-Spiby är expert och webbredaktör för Handbok om funktionshinderservice vid Institutet för hälsa och välfärd (THL) i Finland och sekreterare för svenska termgruppen.

Nyckelord

funktionsförmåga, funktionsvariation, lagstiftning, nätverk, terminologi, översättning

Bibliografiske oplysninger

Karlsson, Linn & Rut Nordlund-Spiby, 2024: Ska det heta servicestig, servicekedja eller serviceväg? Så arbetar ett expertteam kring termer på svenska i Finland. I: Kirsten Lindø Dolberg-Møller (red.): *Sprog i Norden 2024*, s. 113-117. <https://tidsskrift.dk/sin/issue/archive>

© Forfatterne, Nordterm og Netværket for sprognævnene i Norden

---